מחוון למורה

מחוון: סדום ועמורה: "השופט כל הארץ לא יעשה משפט?"

1. כי אברהם עתיד להיות "לְגוֹי גָּדוֹל", וה׳ בחר בו כדי "אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת־בָּנָיו וְאֶת־בֵּיתוֹ אַחֲרָיו". הביטוי: "לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט". מי שמלמד צדק צריך לראות איך ה׳ שופט.
2. כד-כו: 50, "וְנָשָׂאתִי לְכָל־הַמָּקוֹם". כז-כח: 45, "לֹא אַשְׁחִית"; "וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר". כט: 40, "לֹא אֶעֱשֶׂה". ל: 30, "לֹא אֶעֱשֶׂה"; "אַל־נָא יִחַר לַאדֹנָי". לא: 20, "לֹא אַשְׁחִית"; "הִנֵּה־נָא הוֹאַלְתִּי". לב: 10, "לֹא אַשְׁחִית"; "אַל־נָא יִחַר... אַךְ־הַפַּעַם".
3. אסור שהצדיק ייענש יחד עם הרשע, "וְהָיָה כַּצַּדִּיק, כָּרָשָׁע"; שופט העולם חייב לפעול בצדק ("הֲשֹׁפֵט כָּל־הָאָרֶץ, לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט"). מכאן הבקשה להציל את העיר כולה בזכות הצדיקים.
4. "חָלִין הוּא לָךְ": דבר שאינו ראוי לך. יאמרו שזו "אֱמָנוּתוֹ": להשמיד את כולם, צדיקים ורשעים, כמו בדור המבול ובדור הפלגה.
5. כי בדור המבול היו שמונה צדיקים (נח, בניו ונשותיהם) והם לא הצילו את דורם; לכן לא ביקש על פחות מעשרה.
6. נח שותק ומציית ("כֵּן עָשָׂה"), אינו מתפלל על דורו; אברהם "וַיִּגַּשׁ" וטוען בעד אנשים זרים. נח דואג להצלת עצמו ומשפחתו; אברהם מגלה אחריות לעולם. (אפשר לקשר לרש"י "בְּדֹרֹתָיו" לגנאי משיעור 4.)
7. תשובה טובה: שלושה ביטויים, למשל "הַאַף תִּסְפֶּה", "הֲשֹׁפֵט כָּל־הָאָרֶץ" מול "וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר", "אַל־נָא יִחַר לַאדֹנָי"; קישור: אברהם ממשם את "צְדָקָה וּמִשְׁפָּט" שהוא אמור ללמד; רש"י: הגשה למלחמה, לפיוס ולתפילה. עמדה מנומקת. ניקוד מוצע: שלושה ביטויים 6, קישור ליח, יט 4, רש"י 4, עמדה וניסוח 6.

פרשנות מסומנת כפרשנות (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא, רשב"ם וספורנו מתוך ספריא). נוסח הפסוקים ממכון ממרא; שם ה׳ מובא בכתיב ה׳. ממלכתי: סיפורי בראשית (פרקים א-יא ותולדות האבות) נלמדים בחטיבה העליונה בלימודי התנ"ך (קריאה צמודה, ניתוח ספרותי והשוואה לספרות המזרח הקדום); יש לבדוק מול תכנית הבגרות העדכנית ובחירת בית הספר. חמ"ד: לימוד חומש עם פרשנים (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא); הפרשנות מסומנת כפרשנות. יש לבדוק מול התכנון השנתי של בית הספר.